

บทที่ 4

การศึกษาชุมชน

การศึกษาแหล่งเรียนรู้สิ่งแวดล้อมศึกษาในท้องถิ่น เพื่อพัฒนาหลักสูตรในตำบล ดงมหาวัน กิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงรายครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ประมวลสาระสำคัญของ ชุมชนด้านต่างๆมานำเสนอเพื่อแสดงให้เห็นถึงสภาพแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นชุมชนที่มีคุณค่าต่อการ เรียนรู้ตามแนวปฏิรูปการศึกษา การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เสนอต่อผู้สนใจและเกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อการพิจารณานำไปเป็นข้อมูลในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และหรือเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะประสบการณ์ มีความตระหนักมีจิตสำนึกค่านิยมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพ สิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืนต่อไปนำเสนอในภาพรวมของแต่ละประเด็นดังนี้

4.1 ประวัติศาสตร์

ตำบลดงมหาวันเป็นตำบลขนาดเล็ก ในเขตการปกครองของ กิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย เดิมเป็นชุมชนที่อยู่ในเขตการปกครองของอำเภอเวียงชัยจังหวัดเชียงราย ได้รับการ ประกาศจัดตั้งเป็นตำบลดงมหาวัน เมื่อ ปี พ.ศ. 2538 ปัจจุบันมีเขตการปกครองแบ่งเป็น 12หมู่บ้าน (ดูเอกสารภาคผนวก ก)

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านตำบลจากอดีตจนถึงปัจจุบันนี้ นายทอง นัยดีบ ผู้ใหญ่บ้าน ดงมหาวัน หมู่ 1 กล่าวว่าจากคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ ที่เล่าสืบต่อกันมาประมวลความได้ว่าบริเวณนี้ เดิมชื่อบ้านปางเพ็้ง (ปางผึ่ง) เพราะมีรังผึ้งจำนวนมาก อีกทางหนึ่งเล่าว่าต้นตระกูลนัยดีบมาจากหมู่บ้านสันตันเพ็้ง (สันตันผึ่ง) อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย นำโดยนายผัด นัยดีบ อพยพมาประมาณ 20 ครอบครัวเพื่อแสวงหาที่ทำกินที่อยู่อาศัยของป่าชายเพื่อการเลี้ยงชีพ จากข้อมูลหลักฐานมีการ แต่งตั้งผู้ใหญ่บ้านคนแรก ชื่อ นาย และ นัยดีบ เมื่อปี พ.ศ. 2457

ตำบลดงมหาวันเป็นหมู่บ้านเล็กที่มีลักษณะการเคลื่อนไหวโยกย้ายของประชากร แบ่งเป็น 2 ระยะเวลาคือ รุ่นแรกๆมาอาศัยอยู่หมู่บ้านปางเพ็้ง หมู่บ้านแม่เผือกก็มีราษฎรจากบ้านป่าดัก อำเภอพาน มาอยู่อาศัยเช่นกัน หมู่บ้านปงเตียนที่อยู่ลึกเข้าไปเป็นราษฎรที่อพยพเข้ามาหาของป่าชาย บ้างก็มา

ตัดไม้ ล่าสัตว์ หาปลาในลำน้ำกก บ้างก็หนีภัยจากอำเภอพาน อำเภอเชียงคำ จังหวัดเชียงราย การเล่าลือถึงความอุดมสมบูรณ์ความกว้างขวางของพื้นที่ที่ไม่มีเจ้าของ จึงมีผู้คนอพยพย้ายถิ่นหา ที่ทำกินเข้ามาสู่พื้นที่ดงมหาวันเพิ่มขึ้นจนกลายเป็นชุมชนคนเมืองลักษณะชาวบ้านป่า คือยังชีพด้วยการเข้าป่าหาอาหาร นुकเบิกถากถางที่ทำกินตามกำลังของตนเอง เพื่อปลูกข้าวไว้ในสมัยนั้นมีอาชีพ ทำการเกษตรแบบไร่เลื่อนลอยทำไร่ข้าว ไร่ถั่ว อุปกรณ์การทำกรเกษตรมีเพียง มีด จอบเสียมและ แวก (แวก คือมีดขอใช้ถากหญ้าถากดินระหว่างตอไม้ ตื่น ไม้ใน ไร่ลักษณะคล้ายมีดแต่ใบมีดหักงอ ค้ำยาวประมาณหนึ่งศอก) มีเศรษฐกิจแบบพอเพียงในน้ำมีปลาในป่ามีอาหารมียาสมุนไพร

ระยะที่ 2 ปี พ.ศ. 2500-2510 เป็นต้นมาผู้คนเริ่มอพยพมาจากที่ต่างๆ เข้ามาอยู่อาศัยมากขึ้น อพยพมาจากตำบลลิ้ม อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน อำเภอพะเยา อำเภอเชียงคำ อำเภอป่าแดดและ กลุ่มใหญ่มาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือเกือบจะทุกจังหวัดในภาคอีสาน สาเหตุของการอพยพ แสวงหาที่ทำกินใหม่ หนีภัยแล้ง ภัยน้ำท่วม ความอดอยาก ช่วงแรกๆก็มาพักพิงอาศัยในหมู่บ้าน ดงมหาวันจากนั้นก็ขยับขยายตั้งบ้านเรือนอยู่อาศัยถากถางหาที่ทำกินบ้างก็มา ขอซื้อจากคนเมืองที่อยู่เดิมตั้งหลักปักฐานเป็นหมู่บ้านมาจนทุกวันนี้การเปลี่ยนแปลงที่น่าจะเกิดขึ้นในอนาคต คือการ แยกหมู่บ้านออกมาตั้งใหม่เนื่องจากจำนวนครัวเรือนมีเพิ่มขึ้นและหมู่ 4 บ้านแม่เผือซึ่งมีพื้นที่อยู่ใน เขตเทศบาลตำบลบ้านเหล่ากำลังจะขอแยกตัวออกจากตำบลดงมหาวันเนื่องจากเหตุผลทางการเมือง ในระดับท้องถิ่น

4.2 ภูมิศาสตร์

จากเอกสารฝ่ายปกครองกิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง (2545) ได้กล่าวถึงสภาพภูมิศาสตร์ของตำบล ดงมหาวันว่ามีพื้นที่ทั้งหมด ประมาณ 69.81 ตารางกิโลเมตร (43,006.25 ตารางไร่)

ที่ตั้ง ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือและอยู่ห่างจากที่ว่าการกิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง ระยะ ทาง 4 กิโลเมตร

อาณาเขต ด้านทางทิศตะวันตกติดต่อกับตำบลป่าซางและตำบลทุ่งก่อ

ด้านทิศใต้ติดต่อกับตำบลทุ่งก่อ

ด้านทิศตะวันตก ติดกับลำน้ำแม่กกติดต่อกับอำเภอเมืองเชียงราย

ด้านทิศเหนือติดต่อกับอำเภอแม่จันและกิ่งอำเภอดอยหลวง

สภาพพื้นที่ พื้นที่เป็นภูเขาเตี้ยๆมีป่าไม้สลับกับที่ราบระหว่างดอยและที่ราบริมฝั่งลำน้ำกก มีลักษณะเอียงลาดไปทางทิศตะวันตก

แม่น้ำ แม่น้ำกก ซึ่งเป็นเส้นเลือดใหญ่ของเชียงรายไหลผ่านทางด้านทิศตะวันตกของตำบล
น้ำแม่ฝื่อ ซึ่งมีแหล่งต้นน้ำห้วยแม่ซ้ายในพื้นที่ตำบลป่าซางไหลผ่านทางทิศใต้ของตำบล

สภาพป่าไม้ เดิมมีสภาพพื้นที่เป็นป่าดิบแล้ง ป่าเบญจพรรณ ปัจจุบันพื้นที่ป่าไม้หาย
เกิดจากการจับจองเป็นที่ทำกินต่อมามีการเปลี่ยนผู้ถือครองที่ดิน รวมเนื้อที่ประมาณ 26,000 กว่าไร่
นายเสรี พันธุ์ประยูร เจ้าหน้าที่ป่าไม้กิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง กล่าวว่า ในปัจจุบันมีการรณรงค์อนุรักษ์
พื้นที่ป่าไม้ที่ยังเหลืออยู่ประมาณ 1,653 ไร่ ตั้งอยู่บริเวณคอยหมีเป็นป่าไม้ผืนใหญ่ที่สุด นอกจากนั้น
มีป่าดงมหาวัน ป่าปงเตียน ป่าเลา และป่าตามหัวไร่ปลายนา ตามโรงเรียน ตามวัดต่างๆ และมีป่า
เฉลิมพระเกียรติ ตั้งอยู่บริเวณพื้นที่หมู่บ้านสันไทรงามอีกจำนวนหนึ่ง

แหล่งน้ำ มีหนองน้ำธรรมชาติ จากเพิ่มเอกสารข้อมูลสารสนเทศทางการเกษตร กิ่งอำเภอ
เวียงเชียงรุ้ง (2545) จากการสำรวจบริบทชุมชนของบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านตำบลดงมหาวัน ในโครง
การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (2545) สรุปได้ว่า แหล่งน้ำ
ในพื้นที่ตำบลดงมหาวันที่มีน้ำขังใช้ได้ตลอดปีกระจายอยู่ในพื้นที่ ประมาณ 28 แห่ง มีแหล่งน้ำที่มี
น้ำใช้ได้ในบางฤดูกาล 14 แห่ง นอกจากนี้เกษตรกรได้มีการขุดบ่อสระน้ำขึ้นมาใช้เองอีกประมาณ
183 บ่อ มีบ่อน้ำตื้นใช้ในการบริโภค 855 บ่อ บ่อบาดาลใช้ในการเกษตร 108 บ่อ ฝายกั้นน้ำ 13 แห่ง
พังกั้นน้ำกก 1 แห่งประปาหมู่บ้านมี 10 แห่ง สภาพปริมาณน้ำที่ใช้ในการอุปโภคบริโภคไม่เพียง
พอในฤดูแล้งต้องขอความช่วยเหลือจากฝ่ายปกครองอยู่เสมอ

สภาพดิน สภาพดินในพื้นที่ตำบลดงมหาวันมีสองลักษณะคือดินบนภูเขา ลักษณะเป็นดิน
ลูกรังส่วนใหญ่จะใช้เป็นที่ปลูกมันสำปะหลัง ผลไม้ ดินบริเวณชายน้ำริมฝั่งแม่น้ำกกมีลักษณะเป็น
ดินสีน้ำตาลร่วนปนทราย เป็นพื้นที่ที่ปลูกข้าวโพดตลอดปี บริเวณที่ราบลุ่มระหว่างคอยจะเป็นที่นา
ดินมีลักษณะเป็นดินเหนียว ปัญหาที่เกิดขึ้นปัจจุบันคือดินบริเวณตลิ่งจะพังทลายเพราะถูกน้ำกัดเซาะ
ทุกปี ดินเสื่อมสภาพปลูกพืชเชิงเดี่ยวซ้ำซากและการใช้ปุ๋ยเคมีจำนวนมาก

สภาพภูมิอากาศ มีสภาพภูมิอากาศ 3 ฤดูกาล ฤดูหนาวจะเริ่มตั้งแต่ปลายเดือนตุลาคมถึง
เดือนกุมภาพันธ์ในช่วงเดือนมีนาคม-พฤษภาคม ในตอนเช้าอากาศค่อนข้างเย็นและจะร้อนจัดใน
ตอนบ่ายโดยเฉพาะเดือนเมษายนจะมีอุณหภูมิสูงกว่า 40 องศาเซลเซียส อากาศแปรปรวน บางปี
จะเกิดพายุฤดูร้อนมีพายุลูกเห็บ อย่างเข้าสู่เดือนมิถุนายนเป็นฤดูฝนในเดือนสิงหาคม-กันยายน จะมี
พายุดีเปรสชันหรือลมพายุหมุนเขตร้อนพัดผ่าน ทำให้เกิดภาวะฝนตกหนักมาก บางปีเกิดภาวะน้ำ
ท่วมขังฝนจะตกไปจนถึงปลายเดือนตุลาคมก็จะหมุนเวียนเข้าสู่หน้าหนาว เฉลี่ยแล้วอุณหภูมิ อยู่ใน
ระดับ 10 - 40 องศาเซลเซียส

การคมนาคม มีถนนลาดยางในเส้นทางหลักของตำบล จากทางแยกบ้านเหล่า ทွ่งก่อผ่าน
บ้านแม่ฝื่อ ป่าเลา ดงมหาวัน ไหม่มหาวัน สันไทรงาม คอยศิริมงคล ปงบอน ปงเตียน และป่าสักงาม

เป็นหมู่บ้านสุดท้าย ทางทิศเหนือ และในแต่ละหมู่บ้านมีถนนลาดยาง หรือถนนคอนกรีต แยกเข้าทุกหมู่บ้านเป็นเครือข่ายโยงใยในพื้นที่ไปยังหมู่บ้านต่างๆของ อำเภอเมือง และกิ่งอำเภอดอยหลวง การตั้งบ้านเรือนของราษฎรจะตั้งอยู่ริมถนน และใกล้แหล่งน้ำ แต่กระจายออกไปเป็นกลุ่มๆมีพื้นที่นาไร้สวน อยู่รอบนอกหมู่บ้าน (สำนักงานศึกษาธิการ กิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง, 2544)

4.3 ประชากร ชาติพันธุ์

ตำบลดงมหาวัน มีประชากรอยู่อาศัย จำนวน 1,583 หลังคาเรือน มีจำนวนประชากร 6,377 คน แยกเป็นชายจำนวน 3,194 คน หญิง 3,183 คน ประกอบด้วยคนเมืองและคนอีสาน เป็นสัดส่วน ประมาณร้อยละ 40 : 60

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากร ตำบลดงมหาวัน กิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง

ชื่อหมู่บ้าน	หมู่ที่	จำนวนประชากร
ดงมหาวัน	1	696
ร่องหวาย	2	1,158
ป่าเลา	3	680
แม่เตือ	4	398
สันไทรงาม	5	610
ป่าตั้ง	6	462
ดอยศิริมงคล	7	337
ปงเคียน	8	345
ป่าสักงาม	9	332
ปงบน	10	308
ใหม่ร่องหวาย	11	740
ใหม่มหาวัน	12	347
รวม	12	6,377

(องค์การบริหารส่วนตำบลดงมหาวัน กิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง, 2544)

4.4 สังคม การศึกษา การสาธารณสุข

ด้านสังคมตำบลดงมหาวัน มีประชากรอยู่อาศัยร่วมกัน 2 วัฒนธรรมคือวิถีวัฒนธรรมของคนเมืองและคนอีสานที่มีความเหมือนและความแตกต่างกันในประเด็นต่างๆเช่น ลักษณะครอบครัว ในปัจจุบันส่วนมากมีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยว การสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัยความเป็นอยู่คนเมืองจะพิถีพิถันในด้าน ความเป็นระเบียบ ความเป็นสัดส่วนของพื้นที่ใช้สอย ความสะอาดของบริเวณลานบ้าน เกือบจะทุกหลังคาเรือนมักจะมีรั้วรอบขอบชิด ปลูกพืชผักสวนครัว เลี้ยงสัตว์ ปีกไว้เป็นอาหาร รับประทานข้าวเหนียวเป็นหลักเช่นเดียวกับวัฒนธรรมคนอีสาน กินง่ายอยู่ง่ายไม่ค่อยจะพิถีพิถัน ประหยัดมัธยัสถ์ ขยันขันแข็งในการทำงานทรหดอดทน ความรักความสามัคคีในหมู่คณะ ความผูกพันในเครือญาติพี่น้องจะมีความคล้ายคลึงกัน รักในความเป็นประชาธิปไตย เคารพนับถือผู้มีอาวุโส รักษาประเพณีวัฒนธรรมยึดถือปฏิบัติสืบทอดถึงลูกหลาน ประเพณีงานทำบุญต่างๆของชาวอีสานจะถือเป็นเรื่องสำคัญที่ทุกคนมีส่วนร่วม เช่น งานบวช งานบุญพระเวส ซึ่งจัดให้มีทุกหมู่บ้านทุกๆปี นอกจากนั้นงานบุญประเพณีต่างๆ งานสงกรานต์ งานยี่เป็ง งานทานข้าวใหม่ตรงกับงานบุญข้าวจี งานบุญข้าวสากตรงกับงานทานสลากภัตของคนเมือง การสืบสานสืบทอดศิลปะวัฒนธรรมประเพณีของคนเมืองและคนอีสานจะมีต่อเนื่องตลอดปี สัมพันธภาพระหว่างคนทั้งสองวัฒนธรรมเป็นไปอย่างอบอุ่นและงดงาม

การศึกษามีโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สปช.) จัดการศึกษาระดับอนุบาลถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 1 โรงเรียน จัดการศึกษาระดับอนุบาลถึง ประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 2 โรงเรียนและการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จากข้อมูลการสำรวจขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นตำบลดงมหาวัน ปีการศึกษา 2543 -2544 พบว่าระดับการศึกษาของประชากรผู้ที่มีอายุเกิน 45 ปีขึ้นไป ส่วนมากมีระดับการศึกษาอยู่ในระดับชั้น ป. 4 ป. 6-7 บางส่วนศึกษาจากการบวชเรียนและการศึกษานอกโรงเรียน มีประชากรจำนวนหนึ่งไม่มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนอ่าน-เขียนหนังสือไม่ได้ ปัจจุบันประชากรในตำบลดงมหาวันมีระดับการศึกษาและปริมาณการศึกษาในระบบและนอกระบบมีแนวโน้มสูงขึ้นเนื่องจากการขยายโอกาสทางการศึกษา ระบบการเรียนทางไกลระบบการศึกษานอกโรงเรียน และการศึกษาฝึกอบรมจากหน่วยงานราชการองค์กรเอกชนมีประสิทธิภาพสูงขึ้นมีข้อสังเกตว่าบุตรหลานของสมาชิกในชุมชนออกไปศึกษาต่อต่างอำเภอต่างจังหวัดกันมากขึ้น เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วส่วนใหญ่ก็จะหางานทำหรือประกอบอาชีพอยู่ในเมืองและมีบางส่วนออกไปขายแรงงานยังต่างประเทศ

ตารางที่ 2 แสดงข้อมูลของประชากรกับระดับการศึกษาปีการศึกษา 2544

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ระดับก่อนวัยเรียน (1-6 ปี)	368	6.05
กำลังเรียนอยู่ในโรงเรียนในพื้นที่เขตกิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง		
ระดับประถมศึกษา (ป. 1-6)	628	9.84
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1-3)	296	4.64
รวม	924	14.48
ผู้จบการศึกษา		
จบการศึกษาระดับประถมศึกษา (ป.1-4,ป.6, 7)	4,147	65.03
จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1-3)	263	4.12
จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย(ม.4-6)	237	3.71
จบการศึกษาระดับ ป.ว.ช-ป.ว.ส.	38	0.59
จบการศึกษาระดับปริญญาตรี	134	2.10
รวม	4819	75.57
ไม่รู้หนังสือ	248	3.80
รวมทั้งสิ้น	6,377	100

(องค์การบริหารส่วนตำบลดงมหาวัน กิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง, 2544)

จากข้อมูลพบว่ากลุ่มประชากรก่อนวัยเรียน (อายุตั้งแต่ 1-6 ปี) มีจำนวน 368 คน คิดเป็นร้อยละ 6.06 ของประชากรทั้งหมด กลุ่มประชากรที่กำลังอยู่ในระหว่างการศึกษาในโรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่ กิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง (อายุตั้งแต่ 7-15 ปี) มีจำนวนรวม 924 คิดเป็นร้อยละ 14.48 ของประชากรทั้งหมด กลุ่มประชากรที่สำเร็จการศึกษาแล้วและอยู่ในวัยทำงานประกอบอาชีพ มีจำนวน 4,819 คน คิดเป็นร้อยละ 75.57 ของประชากรทั้งหมด และกลุ่มประชากรผู้ไม่รู้หนังสือ (กลุ่มที่มีอายุ 45 ปีขึ้นไป กลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาผู้พิการทุพพลภาพ) จำนวน 248 คน คิดเป็นร้อยละ 3.80

การสาธารณสุข ตำบลดงมหาวัน มีสถานอนามัยให้บริการในด้านสุขภาพจำนวน 2 แห่ง ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ดงมหาวันรับผิดชอบและให้บริการ จำนวน 7 หมู่บ้าน และสถานอนามัยดงมหาวัน (คอยศิริมงคล) ตั้งอยู่ หมู่ 6 รับผิดชอบและให้บริการจำนวน 5 หมู่บ้านจากข้อมูลการสำรวจของ ทั้ง 2 สถานอนามัยในปีงบประมาณ 2544 พบว่าสุขภาพและการสาธารณสุขของชุมชนอยู่ในระดับ ปานกลาง นายชน ศรีหมตรี ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหมอยาพื้นบ้าน กล่าวว่า การรักษาพยาบาลแบบ หมอยาพื้นบ้าน ยาต้ม ยาฝน และหมอน้ำมันต์ การเสกเป่ายังคงมีการบำบัดรักษากันอยู่ในกลุ่มคนที่ ยังมีศรัทธาความเชื่อถือแบบดั้งเดิม ให้ผลการรักษาเป็นที่น่าพอใจของคนไข้ที่มาขอรับการรักษา จากหมอพื้นบ้านอยู่เสมอ ส่วนสถานอนามัยตำบลดงมหาวัน ได้ทำการเก็บสถิติข้อมูลของโรคที่พบ จากการรักษาพยาบาลในเขตบริการโดยเรียงอันดับความรุนแรง 10 อันดับแรกของปีงบประมาณ 2544 ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนและอันดับความรุนแรงของโรคการเจ็บป่วยของประชากร ปี พ.ศ. 2544

โรค และการเจ็บป่วย	จำนวน ราย	ร้อยละ
โรกระบบทางเดินหายใจ	2,199	47.87
โรกระบบย่อยอาหารและโรคในช่องปาก	577	10.98
โรกระบบกล้ามเนื้อ รวม โครงร่างและเนื้อเยื่อเสริม	569	10.84
อาการที่ไม่สามารถจำแนกโรคในกลุ่มอื่นได้	482	9.18
สาเหตุอื่นที่ทำให้ป่วยหรือตาย	479	9.13
โรคผิวหนังและเนื้อใต้ผิวหนัง	462	8.80
โรคติดเชื้อและปรสิต	304	5.80
โรกระบบสืบพันธุ์ ร่วมปีสภาวะ	76	1.46
โรคตา ส่วนร่วมประกอบตา	56	1.07
อุบัติเหตุ การขนส่งและผลที่ตามมา	47	.90
รวม	5,251	100

(สถานอนามัยตำบลดงมหาวัน กิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง, 2544)

จากข้อมูลประชากรที่เข้ามาขอรับการรักษาพยาบาล จากสถานีอนามัยตำบลดงมหาวัน พบว่า มีประชากรเข้ามาขอรับการรักษาพยาบาลจำนวน รวมทั้งสิ้น 5,251 คน แยกประเภทการเจ็บป่วยและความรุนแรงของโรคได้ดังนี้ กลุ่มประชากรจำนวน 2,199 คนป่วยเป็นโรคทางเดินหายใจ คิดเป็นร้อยละ 47.87 ของประชากรทั้งหมดที่มาขอรับการรักษาพยาบาล กลุ่มประชากรจำนวน 1,146 คน ป่วยเป็นโรกระบบย่อยอาหาร โรคในช่องปากและโรคเกี่ยวกับระบบกล้ามเนื้อต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 21.82 ของกลุ่มประชากรที่มาขอรับการรักษาและกลุ่มประชากรอีก 1,906 คน ป่วยเป็นโรคอื่นๆที่มีความรุนแรงของโรค ต่ำกว่าร้อยละ 10 คิดเป็นร้อยละ 30.04

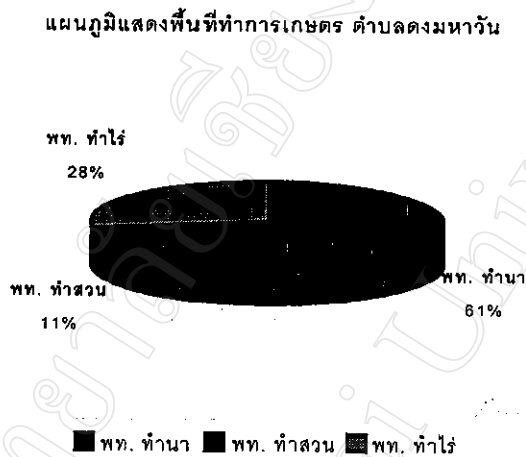
ตารางที่ 4 แสดงข้อมูลสถานการณ์ ยาบ้า และ โรคเอดส์ของตำบลดงมหาวัน ปี พ.ศ. 2544

ชื่อหมู่บ้าน	หมู่ที่	จำนวนประชากร	จำนวนผู้ติดยา	การขอรับการรักษา	โรคเอดส์
ดงมหาวัน	1	696	12	3	4
ร่องหวาย	2	1158	18	2	13
ป่าเลา	3	680	5	2	-
แม่เผื่อ	4	398	5	3	-
สันไทรงาม	5	610	11	4	2
ดอยศิริมงคล	6	337	11	6	1
ป่าดิ่ง	7	462	3	1	-
ปงเคียน	8	345	6	3	3
ป่าสักงาม	9	332	4	2	1
ปงบน	10	308	-	-	-
ใหม่ร่องหวาย	11	347	12	1	2
ใหม่มหาวัน	12	704	13	1	4
รวม		6,377	80	28	40

(องค์การบริหารส่วนตำบลดงมหาวัน กิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง, 2544)

จากข้อมูลประชากร 12 หมู่บ้านจำนวน 6,377 คน มีผู้ติดยาเสพติด รวมทั้ง 11 หมู่บ้าน จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 1.25 และมีการขอเข้ารับการรักษาจำนวน รวม 28 คน คิดเป็น ร้อยละ 35 ของผู้ติดยาเสพติดและมีหมู่บ้านปลอดยาเสพติดไม่มีผู้เสพยาบ้า คือหมู่บ้านปงบน มีผู้ ป่วยโรคเอดส์จำนวนรวม 40 คน คิดเป็นร้อยละ 0.62 ของประชากรทั้งหมด

แผนภูมิที่ 3 แสดงข้อมูลพื้นที่ทำการเกษตร ตำบลดงมหาวัน

(องค์การบริหารส่วนตำบลดงมหาวัน กิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง, 2544)

จากข้อมูลพื้นที่ที่ใช้ในการผลิตของตำบลดงมหาวัน ส่วนใหญ่อยู่ในการครอบครองของ เอกชน เกษตรกรเป็นผู้เช่าทำกิน และบางกลุ่มมีอาชีพรับจ้างทำสวน ทำไร่ พื้นที่ทางการเกษตร ร้อยละ 61 ใช้ทำนา ร้อยละ 28 ใช้ทำไร่ (ข้าวโพด มันสำปะหลัง พืชทอง ส้ม) และร้อยละ 11 ใช้ทำสวนผลไม้ สวนหม่อน ไร่นาสวนผสม ฯ

4.5 เศรษฐกิจ การผลิต อาชีพ รายได้

สภาพเศรษฐกิจของตำบลดงมหาวัน จากการสำรวจของบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านตำบล ดงมหาวัน ในโครงการสำรวจบริบทชุมชนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ปี พ.ศ. 2545 พบว่า ราษฎรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร ทำนาทำสวน ทำไร่เลี้ยงสัตว์ และรับราชการ ค้าขาย

รับจ้าง ขยายแรงงาน อาชีพบริการต่างๆ นอกจากนั้น ยังมีอาชีพเสริมรายได้ ผลผลิตทางการเกษตร เพื่อการบริโภคในครัวเรือนและจำหน่าย เช่น การทำไร่ข้าวโพด มันสำปะหลัง สวนผลไม้ฯ ราคาผลผลิตขึ้นอยู่กับตลาดขายได้ในราคาต่ำปัจจัยทางการผลิตแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรมีไม่เพียงพอ ขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภคในฤดูแล้งและสภาวะน้ำท่วมในฤดูฝน พืชผลทางการเกษตรเสียหาย เกษตรกรบางส่วนเช่าที่ดินทำกิน การผลิตมีการลงทุนสูง เช่น การใช้รถไถนาเดินตาม รถไถการใช้ เครื่องนวด ตีข้าว รถอีแต่น การซื้อปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ยาม่าหญ้า การซื้อเมล็ดพันธุ์ การ ขูดเจาะบาดาล รายได้ไม่พอกับรายจ่าย มีการกู้ยืมในระบบและนอกระบบเกษตรกรมีภาวะหนี้สิน

ตารางที่ 5 แสดงข้อมูลสภาพทรัพยากรแหล่งน้ำเพื่อการบริโภคและการเกษตรตำบลดงมหาวัน

ชื่อหมู่บ้าน	หมู่ที่	บ่อน้ำ ต้น	บ่อ บาดาล	สระน้ำ	คลอง	ห้วย	บึง หนอง	แม่น้ำ
ดงมหาวัน	1	103	3	3	-	2	1	ก
ร่องหวาย	2	134	1	4	1	-	2	-
ป่าเลา	3	82	3	12	1	-	-	ข
แม่เผื่อ	4	55	1	28	1	-	1	ก และ ข
สันไทรงาม	5	148	1	5	-	1	1	ก
ป่าดิ่ง	6	29	20	-	-	-	3	ก
ดอยศิริมงคล	7	22	-	3	-	-	2	-
ปงเคียน	8	53	69	13	1	-	4	ก
ป่าสักงาม	9	37	3	18	-	1	5	ก
ปงบน	10	52	1	-	1	-	1	ก
ใหม่ร่องหวาย	11	150	1	-	1	-	2	ก และ ข
ใหม่มหาวัน	12	165	2	-	1	-	-	-
รวม	12	1,030	105	86	7	4	22	2

หมายเหตุ แม่น้ำหมายเลข ก คือแม่น้ำกก แม่น้ำหมายเลข ข คือแม่น้ำแม่เผื่อ
(องค์การบริหารส่วนตำบลดงมหาวัน กิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง, 2544)

จากข้อมูลพบว่าสภาพทรัพยากรแหล่งน้ำในพื้นที่ตำบลดงมหาวัน ในปัจจุบันมีน้ำที่ใช้สำหรับการบริโภค ประเภทบ่อน้ำตื้น จำนวน 1,030 บ่อ มีบ่อน้ำบาดาล 105 บ่อ มีสระน้ำที่เกษตรกรทำการสร้างเอง จำนวน 86 แห่ง มีลำคลองมีน้ำในบางฤดู ไหลผ่านหมู่บ้าน จำนวน 7 แห่ง มีห้วย บึงหนองที่เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติ จำนวน 4 แห่ง และมีแม่น้ำสายสำคัญไหลผ่านหมู่บ้าน 2 สาย คือแม่น้ำกก และแม่น้ำแม่เฟื้อ สรุปทรัพยากรน้ำ จะมีปัญหาขาดแคลนในฤดูแล้ง และน้ำท่วมขัง ไร่นาบริเวณริมแม่น้ำแม่กกในฤดูฝน สังเกตพบว่าบางครอบครัวมีการซื้อน้ำดื่มมาบริโภคในครัวเรือน

ตารางที่ 6 แสดงข้อมูลจำนวนครัวเรือน กับการใช้เทคโนโลยีทางการเกษตรในการผลิต

ชื่อหมู่บ้าน	หมู่ ที่	จำนวน ครัวเรือน	วัสดุ อุปกรณ์ทางการเกษตร				
			รถไถนา จ้าวทุ่ง (คัน)	รถไถนา เดินตาม (คัน)	รถนวด ข้าว (คัน)	รถอีแต่น (คัน)	ปุ๋ยเคมี (กระสอบ)
ดงมหาวัน	1	141	4	75	2	50	460
ร่องหวาย	2	286	1	200	3	75	309
ป่าเลา	3	180	1	100	4	45	538
แม่เฟื้อ	4	102	1	69	1	27	116
สันไทรงาม	5	158	1	83	3	39	207
ป่าดึ่ง	6	85	1	54	1	30	1100
ดอยศิริมงคล	7	89	2	70	1	44	2200
ปงเคียน	8	73	1	56	1	35	871
ป่าสักงาม	9	79	-	57	2	24	402
ปงบน	10	62	2	45	1	32	1500
ใหม่ร่องหวาย	11	167	5	101	9	85	865
ใหม่มหาวัน	12	159	4	29	3	15	1000
รวม		1,581	23	948	31	501	9,568

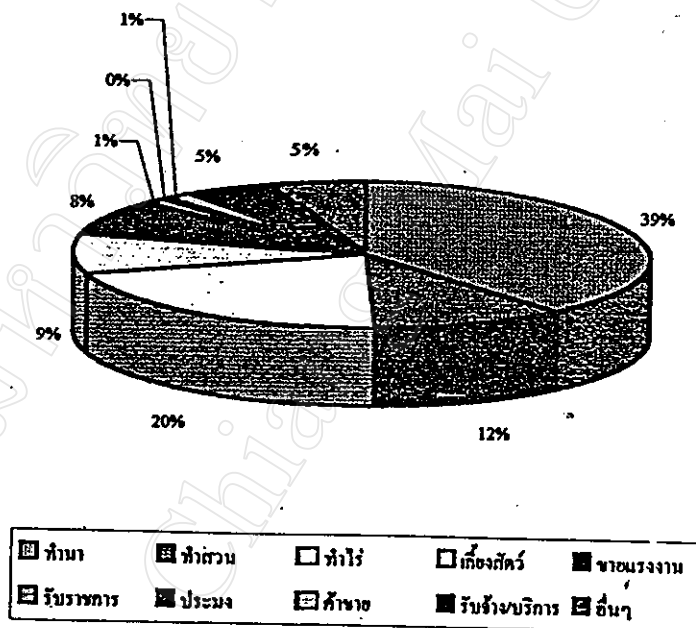
ข้อมูลจากการสำรวจบริบทชุมชนของบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (2545) จากการศึกษาพบว่าไม่มี

การใช้แรงงานจากสัตว์ในการทำนามีการใช้อุปกรณ์การเกษตรด้านเครื่องจักรเครื่องยนต์ และมีแนวโน้มการซื้อการใช้มากขึ้น มีการใช้ปุ๋ยคอกอยู่บ้างแต่มีจำนวนน้อยราคา ซื้อขายกระสอบละ 10-15 บาท ส่วนปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยหมักส่วนมากเกษตรกรจัดทำขึ้นมาใช้เอง นำไปใช้ในสวนเกษตรผสมผสานมีส่วนน้อยที่นำมาใช้กับการทำนา การใช้ยากำจัดศัตรูพืชและยาฆ่าหญ้ามาได้จากการสอบถามมีการนำมาใช้กันจำนวนมาก

การประกอบอาชีพ

จากการสำรวจบริบทชุมชน ในโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองโดยบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านตำบลดงมหาวัน พบว่า ในระยะสิบกว่าปีที่ผ่านมา มีการประกอบอาชีพใหม่ๆเพิ่มขึ้นในชุมชน อย่างหลากหลายและนักศึกษาได้จัดกลุ่มอาชีพ ดังนี้ คูแผนภูมิที่ 4 ประกอบ

แผนภูมิที่ 4 แสดงร้อยละของการประกอบอาชีพต่างๆในตำบลดงมหาวัน

จากแผนภูมิ และการศึกษา พบว่า ในตำบลดงมหาวันมีการประกอบอาชีพที่หลากหลาย ประมวลและวิเคราะห์ ได้ดังนี้ อาชีพทำนาร้อยละ 39 อาชีพทำสวนร้อยละ 12 อาชีพทำไร่ร้อยละ 20 อาชีพเลี้ยงสัตว์ (สัตว์น้ำประเภทปลา สัตว์ปีก-วัว ควาย หมู) ร้อยละ 9 อาชีพขายแรงงานร้อยละ 8 อาชีพรับราชการ และวิสาหกิจร้อยละ 1 อาชีพประมงน้ำจืดร้อยละ 0.45 อาชีพค้าขายร้อยละ 1 อาชีพรับจ้าง และบริการร้อยละ 5 และอาชีพอิสระอื่นๆ

ตารางที่ 7 แสดงข้อมูลจำนวนรายได้ของครัวเรือน ต่อบาท ต่อปีและค่าร้อยละ

จำนวนครัวเรือน	จำนวนรายได้ ต่อปี (บาท)	ร้อยละ
232	1-5001	14.45
242	5,001-10,000	15.30
344	10,001-20,000	21.75
387	20,001-30,000	24.40
235	30,001-50,000	14.76
133	50,001-100,000	8.40
13	100,001- ขึ้นไป	0.94
รวม 1,581	-	100

(องค์การบริหารส่วนตำบลดงมหาวัน กิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง, 2544)

จากข้อมูลพบว่ากลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้ไม่น้อยตั้งแต่ 1-10,000 บาทต่อปี มีจำนวนร้อยละ 29.75 กลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้ปานกลางตั้งแต่ 10,001- 50,000 บาท ต่อปี มีจำนวน ร้อยละ 60.81 และกลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้สูงตั้งแต่ 50,001- ขึ้นไปจำนวนร้อยละ 9.34 และนอกจากนั้น พบว่าในแต่ละกลุ่มอาชีพได้มีการจัดตั้งกลุ่ม องค์กรอาชีพขึ้นมาเพื่อการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในแต่ละองค์กรจะมีคณะกรรมการ มีระเบียบ ข้อตกลง มีการบริหารจัดการภายในกลุ่มของตนเอง คือ

1. กลุ่มป่าชุมชนป่าสักงาม
2. กลุ่มสัจจออมทรัพย์
3. กลุ่มกองทุนปุ๋ยเคมี
4. กลุ่มทอผ้า
5. กลุ่มเกษตรกรการเกษตร
6. กลุ่มพัฒนาสตรี
7. กลุ่มจักสาน
8. กลุ่มชวานา
9. กลุ่มปุ๋ยชีวภาพ
10. กลุ่มศิลปะ วัฒนธรรม
31. กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ เป็นต้น
11. กลุ่มธนาคารข้าว
12. กลุ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไหม
13. กลุ่มแกะสลัก
14. กลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์
15. กลุ่มเทียนหอมสมุนไพร
16. กลุ่มปักผ้า
17. กลุ่มเลี้ยงสัตว์
18. กลุ่มโคเนื้อ
19. กลุ่มข้าวโพดหลังนา
20. กลุ่มไร่นาสวนผสม
21. กลุ่มข้าวโพดหมุนเวียน
22. กลุ่มไร่มันสำปะหลัง
23. กลุ่มไม้ผล
24. กลุ่มกองทุนพัฒนา
25. กลุ่มครัวชนบท
26. กลุ่มอิฐบล็อก
27. กลุ่มข้าวชุมชน
28. กลุ่มเกษตรทำไร่
29. กลุ่มเยาวชน
30. กลุ่มทอเสื่อ

4.6 การเมือง การปกครอง

ตำบลดงมหาวันมีเขตพื้นที่การปกครอง 12หมู่บ้านการปกครองตามรูปแบบของรัฐภายใต้ระบบการกระจายอำนาจการปกครองท้องถิ่นแบบประชาธิปไตยมีการเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้าน ขึ้นมาเป็นผู้นำปกครองดูแลรักษาความสงบสุขของสังคมหมู่บ้านตำบล มีองค์การบริหารส่วนตำบลในที่นี้จะเรียกย่อๆว่า อบต. สมาชิก อบต.เลือกมาจากสมาชิกของแต่ละหมู่บ้านละ 2 คนทำหน้าที่สมาชิก อบต. ในรูปคณะกรรมการบริหาร มีหน้าที่บริหารจัดการงานด้านต่างๆ เช่น การศึกษา การสาธารณสุข สวัสดิภาพ สวัสดิการของสังคมชุมชน งานบำรุงรักษาสาธารณูปโภค การจัดการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสิ่งแวดล้อม

นายสุพจน์ หาญกล้า กำนันตำบลดงมหาวัน ได้กล่าวเพิ่มเติมว่านอกจากนี้ในบางหมู่บ้านยังมีคณะกรรมการหมู่บ้าน ทำหน้าที่คล้ายๆกับ อบต.ในหมู่บ้าน มีการแบ่งหมวดแบ่งกลุ่มบ้านเพื่อสะดวกในการบริหารจัดการดูแลช่วยเหลือกัน ในหมวดบ้านเป็นการกระจายอำนาจในการปกครองดูแลตนเอง สร้างภูมิตอกาข้อตกลงขึ้นมาใช้ปฏิบัติร่วมกัน สร้างความรักสามัคคีและความเข้มแข็งในหมู่คณะ นอกจากนี้กลุ่มอาชีพต่างๆมีการตั้งกลุ่มอาชีพของตนเองขึ้นมาเพื่อการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาและการให้บริการสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มอาชีพในด้านการจัดการและการตลาด

4.7 ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี

สังคมชุมชนในตำบลดงมหาวัน มี 2 วัฒนธรรมผสมผสานระหว่างคนเมืองกับคนอีสาน ดังนั้นจึงมีความหลากหลายทางด้านศิลปะวัฒนธรรม ประเพณี มีทั้งความแตกต่าง และความเหมือนกัน เช่น ศิลปะการแสดง การละเล่นการดนตรี คนเมืองมีการฟ้อนเล็บฟ้อนสาวไหมซึ่งงดงามนุ่มนวล เข้มช้อย ตบมะผาบ เข้มมง มี สะล้อซอ ซึง (ซอต้องน่าน) คนอีสานก็มีลำเซ็งหมอลำแคน ลำเพลิน มีโปงลาง แคน พิณ โหวด ที่สนุกสนานเร้าใจ จังหวะลีลาที่แตกต่างกัน ภาษาวรรณกรรม คนเมืองมีภาษาพูด ภาษาเขียนตัวเมือง นายตาล อินไชย มัคทายกวัดสันไทรงามหมู่ 5 ตำบลดงมหาวัน กล่าวว่าแต่เดิมมีการเรียนการสอน การอ่านเขียนตัวเมือง สอนกันในวัดโดยเฉพาะพระเณร ปัจจุบันกำลังจะฟื้นฟูขึ้นมาเรียนมาสอนกันใหม่ นายบัวลี ป็องปัด ผู้อาวุโส ที่ปรึกษาหมู่บ้านร่องหาว กล่าวว่า คนอีสานภาษาพูดอีสาน มีคำพูด มีนิทานพื้นบ้านไว้อบรมสั่งสอนลูกหลานของตนเอง บางอย่างก็ถูกละเลยหายไปที่ยังคงหลงเหลืออยู่ก็มีบ้าง ทั้งสองกล่าวตรงกันว่าเด็กวัยรุ่นสมัยนี้ไม่เข้าวัดเข้าวาไม่รักษาสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมที่มีแต่เก่าก่อน การกิน การอยู่ การแต่งกาย เปลี่ยนไปมาก ส่วนในด้านศิลปะงานประดิษฐ์ งานปั้นงานแกะสลักงานจักสาน ถักทอยังคงมี

ผู้สืบทอดและทำเป็นอยู่บ้าง โดยเฉพาะผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน เช่น คนอีสานจะมีศิลปะการถักทอผ้าไหมมัดหมี่ทำกันเกือบทุกบ้าน สามารถสืบสานศิลปวัฒนธรรมด้านนี้ไว้ได้จนทุกวันนี้ คนเมืองมีผลงานศิลปะการถักทอผ้าฝ้ายเช่นเดียวกันแต่ปัจจุบันเลือนหายไปพร้อมกับจำนวนผู้แก่ผู้เฒ่าผู้แก่ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมีจำนวนลดลง การจักสานสิ่งของเครื่องมือเครื่องใช้เพื่อใช้ในครัวเรือนด้วยวัสดุในท้องถิ่น ยังคงมีการผลิตและใช้กันในหมู่ผู้เฒ่าผู้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณีวิถีการดำรงชีวิต ยังคงมีกลุ่มคนผู้เฒ่าผู้แก่ที่ยังรักษาสืบทอดต่อไปและมีแนวโน้มลดลง

4.8 พิธีกรรม ความเชื่อ

ทุกสังคมของมนุษย์มีความเชื่อและพิธีกรรมของตนเอง สังคมชุมชนในตำบลดงมหาวันก็เช่นเดียวกันนายสำเร็จ เขตบุญไสย์ ข้าราชการบำนาญและนายตาล อินไชย กล่าวตรงกันว่าไม่ว่าคนเมืองหรือคนอีสานต่างมีความเชื่อในเรื่องชาติภพเชื่อเรื่องบาปบุญ เรื่องผีเทวดาสังศักดิ์จะเห็นได้จากการทำบุญทำทานการอธิษฐานขอให้ได้ในสิ่งที่ปรารถนา เชื่อว่าคนตายไปแล้วจะกลับมาเกิดใหม่ เชื่อในเรื่องขวัญ ทุกอย่างมีขวัญ เช่น ในนาก็มีขวัญข้าว คนก็มีขวัญเป็นความเชื่อในเรื่องจิตวิญญาณ ดังนั้นเมื่อมีเด็กเกิดใหม่ทั้งคนเมืองคนอีสานก็จะมีพิธีผูกขวัญ มีพิธีกรรมเรียกขวัญ ยามเจ็บป่วยเพื่อสะเดาะเคราะห์ไล่สิ่งชั่วร้ายออกจากตัวเรียกขวัญให้มาอยู่กับตัว การผูกพันซ์เชื่อมโยงเครื่องรางศัตระกูล เช่น มีพิธีกรรมทำบุญเลี้ยงผีปู่ย่า ผีเสื้อบ้านเสื้อเมืองการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติ ต้นน้ำ ป่าไม้ ทุกปีจะมีพิธีกรรม เช่นการบวชป่า การเลี้ยงผีต้นน้ำ เป็นต้น

4.9 ทรัพยากรธรรมชาติ การอนุรักษ์และการจัดการป่าชุมชน

นายก้อง นัยติบเล่าว่าตำบลดงมหาวันในอดีตเมื่อ 50 ปีก่อนเป็นตำบลที่มีสภาพภูมิศาสตร์ทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์มีป่าไม้ มีภูเขามีสัตว์ป่านานาชนิด มีอาหารจากพืชผักมีสมุนไพร มีแม่น้ำมีแหล่งน้ำใช้ในการอุปโภค บริโภคตลอดปี อากาศเย็นสบาย ในปัจจุบันมีสภาพที่แตกต่างกันมากพื้นที่ที่เคยเป็นป่าไม้ดั้งเดิมกลายเป็นที่อยู่อาศัยที่ทำกินไร่นา สวน สถานที่ประกอบการวัด โรงเรียน นายเสรี พันธุ์ประยูร กล่าวว่า ปัจจุบันเหลือที่ป่าไม้ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ 2484 ประมาณร้อยละ 13 เป็นป่าใช้สอยของชุมชน รวมพื้นที่ประมาณ (1,653 ไร่) ประกอบด้วย ป่าเฉลิมพระเกียรติและป่าที่สร้างขึ้นเป็นพื้นที่สีเขียวรวมทั้งที่สาธารณะในพื้นที่ 8 หมู่บ้าน นายสงกรานต์ โสภามา ประธานคณะกรรมการป่าชุมชนให้ข้อมูลเพิ่มเติมอีกว่า ในการจัดการป่าชุมชนป่าสักงามได้มีคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นเครือข่ายคณะกรรมการป่าชุมชน ที่เลือกตั้งแต่งตั้งมาจากสมาชิกใน

หมู่บ้านชุมชนมาทำหน้าที่บริหารจัดการ ปัจจุบันเครือข่ายป่าชุมชนในพื้นที่ตำบลดงมหาวันมีสมาชิกทุกหมู่บ้าน มีคณะวิทยากรซึ่งนำโดยนายสงกรานต์ โสภามา เป็นหัวหน้าคณะวิทยากรได้ผ่านการฝึกอบรมจากสถาบันพัฒนาสังคมมีประสบการณ์ศึกษาดูงานและเป็นวิทยากร และครูอาจารย์ที่อยู่ในเขตบริการ โรงเรียนบ้านปางเคียนดำเนินการให้ความรู้ในเรื่องการจัดการป่าแก่สมาชิกในและนอกพื้นที่ชุมชนอยู่เสมอ

ด้านการจัดการของชุมชนมีการจัดเวรยามดูแลรักษาป้องกันมีกฎกติกาของหมู่บ้านในการเข้าไปใช้สอยทรัพยากรจากป่าชุมชนมีการรณรงค์ปลูกป่าเพิ่มพื้นที่ทุกปีมีการทำแนวกันไฟโดยการร่วมมือร่วมใจของชาวบ้าน มีการกำหนดเก็บพื้นที่ออกจากป่าทุกปีภายในเดือนเมษายนเพื่อป้องกันไม่ให้เป็นเชื้อไฟ ทุกคนที่ต้องการไม้พื้นก็จะขวนพื้นที่ออกมาตามกำลังของตนเองส่วนหนึ่งจะปล่อยให้ไว้ให้เป็นป่าของพืชต่อไป เพราะทุกคนเริ่มตระหนักว่าป่าหมดน้ำจะแห้ง แผ่นดินแล้งไร้อาหาร โรคภัยหรือภัยพิบัติต่าง ๆ ก็จะตามมา ทุกคนเชื่อว่า การรักษาป่าไว้ไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับป่าสัก 3-5 ปี จะเห็นความเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน ทั้งปริมาณน้ำต้นไม้ สัตว์ ป่าสมบูรณ์ไฟ ความชุ่มชื้นในวันนี้ ทุกคนมีหน้าที่ปกป้องรักษาและอนุรักษ์ เพื่อเป็นทุนทางธรรมชาติให้คนรุ่นลูกหลานต่อไป

4.10 โบราณสถาน โบราณวัตถุ

นายไมตรี สอนขยัน ผู้ช่วยผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านปางเคียนนักค้นคว้าท้องถิ่นได้ให้ข้อมูลให้การสัมภาษณ์มีความเชื่อว่า พื้นที่กิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้งเป็นป่านาแห่งหนึ่งของอาณาจักรล้านนา ในสมัยพ่อขุนมั่งรายมหาราช (ข้อมูลเพิ่มเติมภาคผนวก) ลักษณะการสร้างที่อยู่อาศัยของคนโบราณจะตั้งบ้านเรือนอยู่อาศัยไม่ห่างจากแหล่งน้ำ เพราะจะได้อาศัยน้ำจากแหล่งน้ำมาใช้ในการเพาะปลูกเพื่อการบริโภค พื้นที่ตำบลดงมหาวันมีสภาพทางภูมิศาสตร์ที่สมบูรณ์มีแหล่งน้ำ มีป่าไม้ มีภูเขา มีสัตว์ป่า ดังนั้นบริเวณแหล่งนี้ จึงน่าจะเป็นที่ตั้งของชุมชนโบราณอีกแห่งหนึ่ง จากการสืบค้นเพราะสนใจใคร่เรียนรู้ ได้พบว่าบริเวณเนินคอยริมแม่น้ำกกทุกสันคอย จะพบวัตถุโบราณ โบราณสถาน ซึ่งยังเหลือร่องรอยให้เห็นบ้างตามจุดต่าง ๆ บางแห่งก็กลายเป็นสวน ไร่ข้าวโพด บางแห่งก็เป็นที่นาบางแห่งถูกขุดเป็นสระน้ำปัจจุบันยังไม่มีการค้นหาพิสูจน์อย่างจริงจังพบแต่สิ่งของวัตถุโบราณที่เก็บเอามาจากไร่จากนาและบางอย่างเก็บรักษาไว้ที่วัดที่โรงเรียนชาวบ้านจะเก็บเอาไว้ เห็นเป็นของแปลกสิ่งของที่พบ เช่น กระเบื้องดินเผา เศษถ้วยโถโอชาม เครื่องมือปั้นหม้อ กล้องดูดยา มีดดาบ มีดแหลม ขวานหิน บางส่วนของพระพุทธรูปหินทราย อิฐดินแดงก้อนโตๆ โอง่ ครกหิน ครกบดยาค้าน โบราณสถานนั้นจากการสำรวจพบว่ามีร่องรอยชัดเจน เช่น วัดเก่าบริเวณวัดคอยศิริ

มงคลมีเจดีย์เก่าบริเวณหมู่บ้านสันไทรงาม กู่เก่าบนยอดคดอยหมีบ่อน้ำโบราณริมฝั่งแม่กก และเชื่อว่ายังคงมีหลงเหลืออยู่อีกมากเพราะยังไม่มีมีการค้นคว้าอย่างจริงจัง

4.11 สิ่งของเครื่องมือเครื่องใช้ในท้องถิ่น

ภูมิศาสตร์ตำบลดงมหาวัน มีลักษณะเอื้ออำนวยให้เป็นสังคมการเกษตรตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันสิ่งของเครื่องมือเครื่องใช้เป็นวัฒนธรรมทางวัตถุ ที่สะท้อนภาพวิถีชีวิตในสังคมแสดงถึงเอกลักษณ์ที่สำคัญและบ่งชี้ถึงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของท้องถิ่นในการประดิษฐ์สิ่งของเครื่องมือขึ้นมาใช้อำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวัน ได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์และสมัย การสร้างประดิษฐ์สิ่งของเครื่องมือเครื่องใช้ของชาวบ้านในท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ใช้สอยในชีวิตประจำวัน เพื่อการประกอบอาชีพ เพื่อสนองความเชื่อของตนในพิธีกรรมต่าง ๆ แสดงออกถึงอารมณ์ความงามทางศิลปะต่างๆ ผลิตภัณฑ์เหล่านี้กลายเป็นงานหัตถกรรมที่มีคุณค่าแสดงถึงศิลปะวัฒนธรรมไทย ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาเครื่องมือเครื่องใช้ในท้องถิ่นที่เกี่ยวกับงานด้านเกษตรกรรม การประมงและหัตถกรรม อุตสาหกรรมในครัวเรือน โดยแยกเป็น 3 ประเภท ได้ดังนี้

1. เครื่องมือเครื่องใช้ในการเกษตร
2. เครื่องมือ เครื่องใช้ในการประมง
3. เครื่องมือเครื่องใช้งานหัตถกรรม อุตสาหกรรมในครัวเรือน

4.11.1. เครื่องมือ เครื่องใช้ในการเกษตร แยกเป็นประเภท ตามลักษณะวัสดุและการใช้งาน ดังนี้

การทำนา ประกอบด้วย ไถ แยก คราด (เผื่อ จอบ เสียม มีดคด เคียว कु หลาวหาบข้าว พัด (วี) ไม้หนีบ (ไม้ตีข้าว) ตะขอ (ไม้ขอล้าง) สาดกะลา หักทา เสวียน ล้อเกวียน สาดเวียน สาดถู ยั้งข้าว (ถูข้าว) พ้อม (ป้อมใส่ข้าวเปลือก) นายเหรียญ ธรรมจักร เกษตรกรบ้านสันไทรงาม หมู่ 5 ให้ได้เล่าว่า เครื่องมือเครื่องใช้เหล่านี้ มีเหลือไว้ให้เห็น เก็บตามซอกตามมุมบ้านเรือน ตามยั้งข้าวไม่มีการนำออกมาใช้ ปล่อยให้ผุพังชำรุดไปตามกาลเวลา บางคนก็นำออกมาขายให้พ่อค้ารับซื้อของเก่ามีการซื้อไปประดับประดับสถานที่ บ้านเรือน การทำนาในปัจจุบันส่วนมากใช้รถไถนาใช้รถเกี่ยวข้าวขนาดข้าวแทนแรงงานคนมีบางแห่งที่ยังคงใช้แรงงานคนก็ยังพอหลงเหลืออยู่บ้าง จากการสอบถามสัมภาษณ์ได้ความว่าใช้ได้ แต่เสียเวลามาก เอาเวลาไปทำงานอย่างอื่นเป็นการหารายได้เสริม นำเงินมาจ้างหรือซื้ออุปกรณ์เครื่องจักรเครื่องยนต์มาใช้แทนแรงงาน

การทำสวน ทำไร่ ในสมัยก่อน เครื่องมือ เครื่องใช้ในการทำงาน เช่น มีดคด

ขอบ เสียม แวก กระบอกล้าน้ำน้ำเต้า การทำไร่ ทำสวนในปัจจุบันส่วนมากจะเป็นไร่นาสวนผสม สวนผลไม้เกษตรกรหันมาใช้เทคโนโลยี เครื่องจักรแทนการใช้แรงคน มีการใช้ปุ๋ยเคมีแทนปุ๋ยคอก อุปกรณ์เครื่องใช้ก็เปลี่ยนไปตามยุคสมัยปัจจุบันใช้รถไถรถไถนาเดินตามเหตุผลเดียวกับการทำนา

การเลี้ยงสัตว์ สมัยก่อนการเลี้ยงสัตว์ วัว ควาย เลี้ยงไว้ใช้งานเมื่อหมดหน้านา ก็จะปล่อยสัตว์ให้เข้าป่าหากินตามลำพังโดยมี สอก ที่ทำจากไม้ไผ่หรือไม้เนื้อแข็งผูกติดที่คอสัตว์ เย็นลงสัตว์เดินกลับบ้านเอง ถ้าหายไปผิดเวลาเช้าของก็จะออกตามโดยจำเสียง กระดิ่งหรือสอก ว่า สัตว์เลี้ยงของตนอยู่ ณ ที่ใด แต่ปัจจุบันการเลี้ยงสัตว์ ไว้เพื่อการจำหน่าย การใช้ สอก จึงไม่จำเป็น ปัจจุบันจะเห็นเป็นของประดับตกแต่งแขวนอยู่ตามสถานที่ ห้างร้าน ทั่วไป

4.11.2 เครื่องมือเครื่องใช้ในการประมง เช่น อวน แห แฉ่ง โพงพาง จิ๊บไซ ดุ่ม ซ้อลื้อ ลอบ แชะ สุ่ม ยอ (จำ) ซ้อง แหล่น สามง่าม (ซ้อม) เบ็ด ในปัจจุบันบางบ้านไม่มีเครื่องมือประมง เหล่านี้เพราะไม่ต้องออกไปหาปลา สามารถซื้อหาในตลาด ถ้าเลี้ยงปลาในบ่อก็ใช้อุปกรณ์เครื่องสูบน้ำแทนเครื่องมือเครื่องใช้ในการประมงเหล่านี้ มีปรากฏให้เห็นในหมู่บ้านที่อยู่ใกล้แม่น้ำและผู้ ที่ประกอบอาชีพการประมง การจัดหาจัดทำเครื่องมือเหล่านี้ส่วนมากซื้อของสำเร็จรูปมาใช้แทน การทำเองมีเหตุผลเช่นเดียวกับการทำนา ทำไร่นาคือไม่สะดวกเสียเวลามาก แต่มีบางคนที่เป็นนักประมงอาชีพจะมีเคล็ดลับในการจัดทำเครื่องมือขึ้นมาใช้เองเพื่อ โชคกลางในการจับปลา

4.11.3 เครื่องมือเครื่องใช้ในงานหัตถกรรม อุตสาหกรรม ในครัวเรือน แยกเป็นประเภทตามลักษณะวัสดุและเทคนิคการทำ ดังนี้

ประเภททำด้วยไม้ เช่น ไม้สักไม้ประคู้ ไม้โมกมัน ไม้แดง เช่น กระต่ายขูด มะพร้าว หีบใส่ของ กระจ่ำ สาก ครก กระเดื่อง (ครกมอง) ครกไม้ กระสวย (เครื่องบรรจุผ้า สำหรับทอผ้า) ใน (เครื่องมือปั่นฝ้าย) โปงหรือ สอก หรือ เคง (ใช้แขวนที่คอสัตว์เลี้ยง) กระสม (ที่ม้วนเก็บผ้าที่ทอ) เครื่องเรือนต่างๆ เครื่องเล่นดนตรี ซึ่ง สะลื้อ โปงกลาง ช้างไม้ ม้าไม้ กัณฑ์หนูลือเกวียน คราด นมไม้ โบรมไม้ (กั่วข้าว) หมอนไม้ ปัจจุบันเครื่องมือเครื่องใช้ส่วนใหญ่ยังคงมีแต่จำนวนน้อย เช่น เครื่องดนตรี เครื่องมือทอผ้า เครื่องเรือน บางอย่างก็มีแต่หลักฐานสิ่งของ แต่ไม่นำออกมาใช้ในชีวิตประจำวัน เพราะ มีของใช้สำเร็จรูปมาให้เลือกซื้อเลือกใช้ได้ตามความพอใจ บางอย่างก็หมดสมัยที่ต้องใช้เพราะอาชีพเปลี่ยนไป

ประเภทเครื่องจักสาน ทำจากไม้ไผ่ หวาย ของใช้ในบ้าน กระจาด กระดิ่ง กระบุง ตะกร้า ตะแกรง จ่อ ชันโดก งอบ(กูป) กระติบข้าว (แฉ็บข้าว) ก่องข้าว กระจู บั้งก็ เครื่องมือจับปลา สุ่ม ไก่ วี เสวียนรองหม้อ แขง ฟาซี เกลว(ใช้ปักกลางนาไล่ความชื้นร้าย)กรงดักสัตว์ ตะกร้อในปัจจุบันจะเหลือให้เห็นและมีการนำมาใช้ในชีวิตประจำวันอยู่บ้าง แต่ส่วนมากจะเป็น สิ่งของเครื่องใช้ทำจากพลาสติกสีสวยราคาถูก มีสารพัดรูปแบบ รูปทรงมาให้เลือกซื้อเลือกใช้

มากมายการจักสาน ไม้ไผ่ก็เหลือแต่ผู้เฒ่า ผู้แก่ ที่ทำเป็นและใช้ในชีวิตประจำวัน

ประเภทงานปั้นดินเหนียว งานปั้นจากดินเหนียว ได้แก่ แก้วหม้อแกง ตุ่มน้ำหม้อน้ำคนโท (น้ำตั้น) ครกดินไห อิฐ ปัจจุบันการใช้หม้อข้าวหม้อแกง เครื่องครัว เปลี่ยนไปมีการใช้หม้อที่ทำจากอลูมิเนียมสแตนเลสแทน ราคาถูกทนทาน หม้อใส่ น้ำดื่ม น้ำกินที่ทำจากดินเผาจะมีให้พบเห็นตามบ้านเรือนที่เป็นคนเมืองมีผู้เฒ่า ผู้แก่ ส่วนมากจะมีน้ำบรรจุขวด มีตู้เย็น กระจกใส่น้ำแทน ส่วนไห โอ่ง ยังคงใช้บ้างสำหรับบรรจุปลาร้า ใส่ น้ำฝน กรณีที่ไม่มีประปาหมู่บ้าน

ประเภทเครื่องทอ เครื่องทอผ้า ทอเสื่อประกอบด้วยหูก กี่ ฟืมหวี ปัจจุบันในพื้นที่ตำบลดงมหาวัน มีมากที่สุด ในหมู่บ้านที่มีชาวอีสาน และยังคงใช้ในการประกอบอาชีพ โดยมีการตั้งกลุ่มทอผ้าขึ้นมาเพื่อบริหารจัดการในด้านการผลิต การตลาด ได้ดีมาก

ประเภทเครื่องโลหะ เป็นเครื่องมือเครื่องใช้ในการเกษตรและในครัวเรือน เช่น มีด มีดอีโต้ มีดเหลา มีดจักตอก มีดแหลม เคียว ขวาน จอบ เสียมปัจจุบันยังคงมีผู้ที่ทำเป็นอาชีพเป็นงานศิลปะใช้เวลาเพื่อให้ได้คุณภาพดั้งเดิม แต่ส่วนมากจะซื้อหาจากตลาดเหตุผลเลือกได้ตามความพอใจ สะดวก รวดเร็ว

ประเภทเครื่องมือ เครื่องใช้ทำจาก กระจาด เช่น ร่ม ว่าว โคมลอย (โคมลอย) ตุง ในพื้นที่ศึกษามีการทำร่มกลดพระ เดิมทำจากกระจาดต่อมาพัฒนาเป็นผ้าพลาสติกกันน้ำได้ดี ส่วนการทำว่าวนั้นทำเพื่อการละเล่นประเภท ว่าว ตูยตุยหมู่บ้านคนอีสานจะมีว่าวชนิดนี้ ไว้ให้เล่นหลังฤดูเก็บเกี่ยวเสมอเด็ก ๆ รุ่นใหม่ทำไม่เป็น ส่วน โคมลอยหรือ โคมลอยนั้นเป็นประเพณีคนเมืองมักจะทำขึ้นมาเพื่อสนองความเชื่อทางศาสนาจะมีปล่อยโคมลอยขึ้นสู่ท้องฟ้ามากมายในวันลอยกระทง (ยี่เป็ง) ตุง เป็นวัฒนธรรมของคนภาคเหนือ ตุงที่ทำด้วยกระจาดหรือกระจาดว่าวนั้นมีหลากหลายลักษณะทำเป็นเครื่องประกอบการทำบุญในวันสงกรานต์ (เหรียญ ธรรมจักร. 2545 : สัมภาษณ์)

4.12 ภูมิปัญญาท้องถิ่น (บุคคล)

ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local wisdom) ภูมิปัญญาชาวบ้าน (Popular wisdom) หรือปัญญาชนชาวบ้านหรือปัญญาชนท้องถิ่นซึ่งเป็นทั้งปัจเจกชนหรือกลุ่มชนในหมู่บ้าน ชุมชนหรือท้องถิ่นเป็นผู้ซึ่งมีความรู้รอบความสามารถ มีทักษะประสบการณ์ ที่ได้รับการถ่ายทอดสืบทอดส่งสมต่อๆกันมา ทั้งในทางตรงและทางอ้อม เป็นองค์ความรู้ เป็นภูมิปัญญาทั้งกว้างและลึกที่ชาวบ้าน นำมาใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันและรังสรรค์สังคมในการครั้งนี้ได้พบว่าตำบลดงมหาวัน ซึ่งมีวัฒนธรรมผสมผสานนั้นมีความหลากหลายขององค์ความรู้ ภูมิปัญญาชาวบ้านจากทุกเพศ ทุกวัย ทุกระดับ

การศึกษาได้ศึกษาสำรวจและรวบรวม ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทบุคคลในด้านต่างๆ เหล่านั้นนำมา จัดจำแนกออกเป็นหมวดหมู่ตามทักษะรวมทั้งสิ้น 13 เรื่อง 50 ประเภททักษะภูมิปัญญา ดังนี้

1. ทักษะภูมิปัญญาด้าน พรานป่า (นักสะกดรอยสัตว์ป่า ทักษะการยิงชีพในป่า)
2. ทักษะภูมิปัญญาด้าน อาหารการกิน (การถนอมและ การแปรรูปอาหาร จากพืช สัตว์)
3. ทักษะภูมิปัญญาด้านการเกษตรแบบผสมผสาน (เกษตรทฤษฎีใหม่ การเพาะเห็ด การเลี้ยงสัตว์ การทำสวนผลไม้ สวน หม่อน การเพาะชำกล้าไม้ การทำปุ๋ยชีวภาพ)
4. ทักษะภูมิปัญญาด้านหมอยา สมุนไพร (ยาต้ม ยาฝน หมอน้ำมันต์ หมอยาแก้พิษไฟ -น้ำร้อนลวก การรักษากระดูกแตกหัก)
5. ทักษะภูมิปัญญาด้าน หมอนวด แผนโบราณ จับเส้น
6. ทักษะภูมิปัญญาด้าน พรานจับปลา
7. ทักษะภูมิปัญญาด้านศิลปะวัฒนธรรม (ดนตรีพื้นเมือง คำว จ้อย ซอด้วงน่าน ดนตรีไทย ดนตรีอีสาน โปงกลาง ศิลปะการแสดงหมอลำ นาฏศิลป์พื้นเมือง เช่น การฟ้อนเล็บ ฟ้อนสาวไหม ศิลปะการประดิษฐ์ว่าว บั้งไฟ การประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง การจัดดอกไม้สด ประดิษฐ์ใบตอง ศิลปะการวาดภาพลายเส้น)
8. ทักษะภูมิปัญญาด้านพิธีกรรม ความเชื่อ (ศาสนพิธี การสะเดาะเคราะห์ บายศรีสู่ขวัญ)
9. ทักษะภูมิปัญญาด้านภาษา วรรณกรรม (ภาษาล้านนา ตัวเมือง วรรณกรรมอีสาน)
10. ทักษะภูมิปัญญาด้านงานช่างอาชีพต่างๆ (งานก่อสร้าง เสริมสวย ตัดเย็บ ช่างเชื่อมโลหะ)
11. ทักษะภูมิปัญญาด้านนักโบราณคดีท้องถิ่น
12. ทักษะภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมอุตสาหกรรมในครัวเรือน (การตีมีด การทำกลองยาว การแกะสลักไม้เนื้ออ่อน การทำไม้กวาด การจักสานไม้ไผ่ การทอเสื่อการปั่นหม้อ การปักผ้าชาวเขา การทำกลดพระ ร่ม การทำเทียนหอม (สมุนไพร) การทำพรมเช็ดเท้า การทอผ้าไหมมัดหมี่)
13. ทักษะภูมิปัญญาด้านนักอนุรักษ์ และการจัดการป่าชุมชน

4.13 สรุปผลการศึกษาวิเคราะห์ชุมชน

ตำบลคงมหาวันเป็นตำบลขนาดเล็ก อยู่ในเขตการปกครองกิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัด เชียงราย มีประวัติศาสตร์ยาวนานมากกว่า 160 ปี มีโบราณสถานโบราณวัตถุปรากฏเป็นหลักฐาน เชื่อว่าคนเมืองจากอำเภอพานเข้ามาอยู่เป็นกลุ่มแรกๆ ต่อมาเมื่ออพยพเข้ามาอยู่อาศัยเพิ่มขึ้นส่วน ใหญ่มาจากภาคอีสาน นับถือศาสนาพุทธมีประเพณี วัฒนธรรมที่หลากหลายในลักษณะผสมผสาน

ด้านสภาพภูมิศาสตร์เป็นพื้นที่ราบสลับเนินคอกเตี้ยๆ ตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำกกด้านทิศตะวันออกตลอดแนวมีพื้นที่ประมาณ 69.81ตารางกิโลเมตร ปัจจุบันพื้นที่เป็นที่อยู่อาศัย สถานที่ราชการ วัด และที่ทำกิน พื้นที่ประมาณครึ่งหนึ่งของตำบลอยู่ในความครอบครองของเอกชน ปัจจุบันมีพื้นที่ ป่าไม้ชุมชนรวมทั้งพื้นที่เฉลิมพระเกียรติเฉลี่ยประมาณร้อยละ 13 ของพื้นที่ทั้งหมด คุณภาพดิน บริเวณที่ทำกินมีแนวโน้มน้ำคุณภาพดินเสื่อมลงเรื่อยๆ

ด้านการศึกษามีแนวโน้มน้ำศึกษาการเล่าเรียนสูงขึ้นเด็กๆออกไปเรียนต่างอำเภอ ต่างจังหวัด มากขึ้นและมีแนวโน้มน้ำไม่กลับคืนถิ่น

ด้านสุขภาพของประชากรมีแนวโน้มน้ำเป็นโรคทางเดินหายใจสูงขึ้น มีผู้ป่วยที่เสพติดยาบ้า โรคเอดส์ยังคงปรากฏแต่ไม่มีความรุนแรงเหมือนมอຍาพื้นที่บ้านสมุนไพรยังคงมีการให้บริการ และได้ผลดี ในกลุ่มผู้ที่มีความศรัทธาความเชื่อแบบดั้งเดิม

ด้านความเชื่อ พิธีกรรมต่างๆยังคงมีการประกอบพิธีกรรม ในกลุ่มผู้เฒ่าผู้แก่อยู่สมอตาม วาระ โอกาสอันควรมีแนวโน้มน้ำลดลงเรื่อยๆ

ด้านเศรษฐกิจ อาชีพ รายได้ ส่วนใหญ่มีอาชีพทางการเกษตร มีรายได้จากการขายผลผลิต ปัญหาที่ปรากฏไม่มีที่ดินทำกิน เช่าที่ดินกินทำ ชาดแคลนน้ำในฤดูแล้งและท่วมขังในฤดูฝนผลิตผล ทางการเกษตรและราคาไม่แน่นอน การลงทุนการผลิตสูงใช้เครื่องจักรกลและเทคโนโลยี ไม่ใช่แรงงานจากสัตว์ มีการใช้ปุ๋ยเคมีจำนวนสูงขึ้นทุกปีมีภาวะหนี้สินเกือบทุกหมู่บ้าน มีอาชีพเสริม หลาก หลาย มีกลุ่มอาชีพเพื่อการช่วยเหลือกันและการตลาด

ด้านการเมืองการปกครอง เป็นตำบลค่อนข้างที่มีความสงบร่มเย็น มีสังคมประชาธิปไตย มีองค์การบริหารส่วนตำบลทำหน้าที่บริหารจัดการพัฒนาคุณภาพชีวิตคุณภาพสิ่งแวดล้อมมี นโยบายมุ่งการสาธารณสุขโลก มีศิลปะวัฒนธรรมเป็นของตนเอง คนรุ่นใหม่มีวิถีชีวิตแบบตะวันตก

ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นบุคคลในตำบลมีตั้งแต่วัยรุ่น จนถึงวัยชรา หลายระดับการศึกษา มีทั้งเพศหญิงและชาย มีทักษะภูมิปัญญาจากการสืบทอดสืบสานจากบรรพบุรุษจากการศึกษา เรียนรู้จนเกิดทักษะความเชี่ยวชาญ ผลงานเป็นที่ยอมรับกันในสังคมชุมชน